

Ders Dışı Etkinliklerin Dayanağı Olan Temel İlkeler

Yazan :

Cavit BİNBAŞIOĞLU

Ders dışı etkinliklerin dayanağı olan ilkeleri iki ayrı grupta toplayabiliriz :

1 — Psikolojik ilkeler,

2 — Yöntemsel veya eğitsel ilkeler.
Bunlar aşağıda kısaca tartışılmıştır.
Psikolojik İlkeler :

İnsanı etkinliklere sürükleyen birtakım temel gereksinimler vardır. Bu gereksinimlerin veya güdülerin konumuzla ilgili olanları birer psikolojik ilke olarak kabul edilebilir. Bunlar (1) Başarılı ve üstün olmak, (2) Sevilmek, başkaları tarafından beğenilmek, (3) Ruhsal güvenlik içinde bulunmak, (4) Yeni ve değişik yaşantılar kazanmaktır.

Ders dışı etkinlikler, daha önce açıkladığımız biçimdeki çalışmalarla, kişinin yukardaki gereksinimlerinin ayrı ayrı karşılanmasına yardım eder.

Bu ilkeleri şöyle açıklayabiliriz :

1. *Başarılı ve üstün olmak* : Okulda çeşitli etkinlikler içinde bulunan kimse, kendisine, «başarılı» olacak biçimde çeki düzen verecek ve davranışlarını bunlara göre ayarlayacaktır. Derslerde yeteri kadar başarı gösteremeyenler bile, kendilerini gösterebilmek için, ders dışı etkinliklerle ilgili bir çalışma seçebilirler. Bunlar burada başarı kazandıkça, yaptıkları işten bir «doygunluk» elde ederek, çalışmalarını daha üstün bir çaba ile sürdürebilirler. Normal halde, bunu da sağlayamayan kimseler, çeşitli ruhsal uyumsuzluklar gösterirler. A. Adler'e göre, bu

gereksinime veya güdüye karşı birey bilinçsiz olabiliyor, yani hiç kimse, ben şu güdümü karşılamak için böyle davranıyorum diyemez.

2. *Sevilmek ve başkaları tarafından kabul edilmek* : Bireyin bu gereksiniminin de normal derecede karşılanması gerekir. Bireyin bundan önceki gereksinimi birçok kimselerde açıkça görülmez, yani bilinçsiz olmasına karşın; bu gereksinim, toplum içinde yaşayan hemen her insanda az çok vardır. Bu gereksinimin ortaya konabilmesi için bir «ortam» gereklidir. Bu ortamı da okulda ders dışı etkinlikler sağlayacaktır. Çünkü, bu çalışmalar aracılığı ile bireyin ortaya koyduğu iş ve eserler, başkalarının değerlendirmesine açıktır. Örneğin, günlerce çalışarak başarılı bir temsil ortaya koyan kimselerin temsil sonunda topladıkları alkış; onlara, bütün yorgunlukları unutturur ve hiç unutulmayacak bir doygunluk verir. Bu ders dışı etkinliklerin uygulanması sırasında ele alınacak her çalışma için de geçerlidir. Resminin ya da sportif etkinliklerinin başkaları tarafından takdir edilmesi de kişiye daha az bir doygunluk vermez. Bunu, biz, bir şiirin okunmasında bile görebiliriz. Konuya bu açıdan bakınca, başkalarının beğenisini, insanın manevî besini olarak kabul edebiliriz.

3. *Ruhsal güvenlik* : İnsanın önemli gereksinimlerinden biri de «ruhsal güvenlik»tir. Ruhsal güvenliğin bir sonucu olarak, insanlar zaman zaman bir araya gelirler. Bir grup kurarlar ve başkalarının

dan kendini bu yolla ayırarak, gruba ilişkin bir «kişilik»e de sahip olurlar. İnsanlar, kendilerini «zayıf» buldukça, buna olan gereksinim de artar. Hiç kimse, normal halde, kendisini belli bir grubun dışında kabul edemez. İnsanlar, belli yaş dönemlerinde bu gereksinimi duydukça bir araya gelerek «grup» oluştururlar. Erinlik öncesinde görülen «setecilik», bu davranışın sonucudur. İnsanlara, sporda bile, belli bir takımı tutmaya meylettiren «neden» de bu olsa gerektir. Bu yönseme, kişiyi, çeşitli grup ve partilerin adamı olmaya götürür. Daha ileri giderek, bunu, âdeta içgüdüsel bir davranış biçimi olarak görenler bile vardır. Bu nedenle, bazı psikologların «ait olma duygusu» adını da verdikleri bu duruma göre, birey, kendini, bir grubun adamı olarak görür; o grubun başarı kazanmasına yardım eder; bunu yapamadığı zamanlarda da aynı grupta olanların yaptıkları başarıyı, kendi başarısı olarak kabul eder ve bundan da bir «doygunluk» duyar.

Der dışı etkinlikler, çeşitli çalışmalarıyla, kişinin bu gereksinimini gereği gibi doyurmasına olanak sağlar.

4. *Yeni ve değişik yaşantılar kazanmak* : Okuldaki öğretim çalışmaları, ne kadar değişik konu ve yöntemlerle yapılsa da kişi, zaman zaman bu çalışmadan kurtulmak, daha özgür bir «çalışma ortamı» içine girmek ister. Ders dışı etkinlikler, işte bu zamanda, en büyük kurtarıcıdır. Çünkü, burada, her öğrencinin ilgi ve yeteneklerine uygun gelen işler vardır. Öğrenci, burada, daha az bir «denetim ortamı» içinde çalışır. Çocuk, bu işleri yapmakla, aynı zamanda, ruhsal bir doygunluk da elde eder.

DERS DIŞI ETKİNLİKLERLE

İLGİLİ YÖNTEMSSEL İLKELER :

«Ders dışı etkinliklerin dayandığı yöntemsel veya eğitsel ilkeler» demek, hocaların iyi öğretimi veya eğitim amaç-

larına ulaştırma bakımlarından bu etkinliklere niçin yer verildiğini açıklayan ilkeler demektir. Bunlar, öğretim programlarında okulun durumuna göre, ayrı ayrı saptanmıştır. Okullar arasında, bu bakımdan ortak noktalar da vardır. Bunları şöyle açıklayabiliriz :

1. *«İlkokul gerçek bir topluluktur»* : Okulda «canlı bir yaşam» yaşanır. Çocukların, milli bir topluluk içinde ve o topluluğun yapıcı ve başarılı bir üyesi olarak gelişmeleri gerektiğine göre, okul topluluğu içinde, öğrencilerin rol ve ödev alarak, gerçek bir topluluk yaşamı geçirmelerini sağlayacak bir eğitim ortamı hazırlanmalıdır. Okul, derslerde ve «ders dışı etkinlikler» de öğrencilerin yeteneklerini geliştirmeli; onlara, gerekli bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazandırmalıdır. (1)

2. *«Her çocuk birbirinden farklıdır»* : Aynı yaşta çocukların; gelişme hızları, ilgi ve gereksinimleri birbirinden büyük ayrılıklar gösterir. Eğitim ve öğretim, kişiler arasındaki bu ayrılıkları ortadan kaldırmaya ve hepsini birbirine benzetmeye uğrayacak yerde, her birine, kendi gereksinim ve özelliklerine uygun gelişme, yetiştirme olanağı sağlamalıdır. (2)

3. *«Çocuk, bir bütün olarak gelişir»* : Kendi içinde ve yalnız başına, bir zihin, beden veya duygu gelişimi söz konusu olamaz. Bütün bunlar, birbirine bağlı olarak gelişirler. Bu gelişme alanları arasındaki bağlantılar, çocuğun öğrendiği her şeyi etkiler. Çocuğun düşünsel gelişimi, bilgi, beceri, olumlu davranış ve alışkanlıklar kazanması yanında bedence de gelişmesine önem verilerek, beden, fikir irade ve duygu eğitiminde bütünlük sağlanmalıdır. (3)

1) Milli Eğitim Bakanlığı. *İlkokul Programı*. Ankara. 1968, s. 11,

2) *Aynı eser*, s. 12.

2) *Aynı eser*, s. 12.

4. «Ahlâk öğrenilmez, yaşanır» : «Eğitimde ahlâk öğrenilmez, yaşanır.» diye bir ilke vardır. Bu, sözle iyi davranışların kazandırılmayacağını belirtir. Çocuğun nasıl olmasını istiyorsak, onu, o konuda yaşantı kazanacağı bir «ortam» içine atmak gerektir. Böyle bir ortam içinde yapılacak uygun bir rehberlikle çocuk, istenilen davranışı kendiliğinden kazanır. Bu, aynı zamanda, öğretim yönteminden gelen bir ilkedir. Yaparak ve yaşayarak öğrenme yöntemi, bugünkü öğretim yöntemleri içinde en etkili olanıdır.

Yöntemden ve eğitimden gelen bu ilkeler, okulda eğitimin, yalnızca derslerde yapılan etkinliklerle sağlanamayacağını gösteriyor. **Dersler kadar, ders dışı** etkinliklere de yer ve önem veren bir okul yaşamı, öğrencileri daha iyi yetiştirecektir. Günümüz için bu bir zorunluluktur.

Ders dışı etkinliklerin bu psikolojik ve eğitsel ilkelere dayanması onun değerini belirtir. Bu ilkeler ders dışı etkinliklerin gereksiz yapılan bir iş olmadığını da ortaya kor. Konunun bu kadar önemli olmasına karşın, okullarda yeteri kadar veya hiç değilse gereği gibi ele alınmaması, bir yerde eğitimin de istenildiği gibi yapılmadığının bir belirtisi olarak kabul edilebilir.

Çocuk, beden bakımından olduğu gibi, duygu, heyecan, zihin ve ^{toplumsal} sosyal bakımlardan da gelişmeye elverişli olarak dünyaya gelir. İnsanları diğer canlılardan ayıran en önemli özellik budur. Çocuk, durmadan ^{her} kendi iç ^{her} dış dünyası ile bir etkileşim (karşılıklı etki ve tepki ilişkileri) içinde bulunur. Bilinçli ^{ya da} bilinçsiz olarak yaptığı bütün hareketlerinin gerisinde ^{güdülerden} önemli motiflerden biri, kendisinin bağımsız bir varlık olduğunu başkalarına kabul ettirebilmektir. Buna, kendine özgü birtakım ruhsal ve ^{toplumsal} sosyal özelliklere sahip olmak, yahut «**kişilik**» kazanma çabasında butunmak da diyebiliriz.

Çocuğun kişilik kazanmasında, soygeçmişinden ~~(mirasından)~~ getirdiği özellikler kadar, belki bazı hallerde ondan daha fazla çevresinde gördüklerinin ve kazandıklarının da rolü vardır. Çevrenin bu rolü «eğitim» ^{çocuğun için} ~~kalıtımından~~ anlamı içine girer.

Çocuğun gelişiminde kitabın yeri:

Çocuğun kişiliğinin oluşmasında onun gördükleri, işittikleri, yaşadıkları kadar okudukları da büyük bir yer tutar. Bu ~~se~~ ^{nedenle,} ~~beşten,~~ kitap okuma, çocuğun eğitimi üzerine etki yapan en önemli çevresel etmenlerden biri olarak kabul edilir.

Kitap, en geniş anlamıyla, insanlığın bilgi ~~hazinesi~~. Kitapta, insanlığın bütün duygu ve düşünceleri, yaşantıları ~~ve~~ ^{tecrübeleri} toplanmış olarak bulunur. Bu hazineden yararlanmasını bilenler, daha kısa zamanda, kendi kişiliklerini daha tam olarak geliştirmek ~~olanağına~~ ^{olanağına} sahiptirler. ~~Esasen,~~ «eğitim» de, bir bakıma, bu demek değil midir? İnsanlığın binlerce yılda kazandığını, ^{yaşamın} sayılı yılları içinde çocuklara ^{ya da} gençlere kazandırmaya çalışmak çabası.

Kitaptan yararlanmaya çalışmak, çocukta kitaba karşı sevgi uyandırmakla başlar. Kitap sevgisi olmayan, okuma zevki duymayan kimsenin bu değerli hazineden yararlanması beklenemez. Bu da ~~kişinin~~ ^{kişinin} ~~ilk~~ ^{ilk} ailede başlar. Evde ana-babasının kitap okuduğunu, zaman zaman kitaplar üzerinde tartışma yapıldığını gören çocuk, hiç bir etkiye ^{gerek} duymadan, kendi de kitap okumaya başlar; farkında olmadan, o da okuduklarını başkalarına anlatır: onlar hakkındaki duygu ve düşünce

sağlayıcı teşviklerde bulunmak gerekir. Bu amaçla, ~~çocuğuna~~ ^{çocuğuna} bir yetişkin yaklaşır ona, söyledikleriyle ilgili sorular sorabilir ve çocuğun bu sırada duyduğu zevki onunla paylaşabilir. Bu ilk yaşantılar, kitap sevgisinin uyanması ve okuma ilgisinin gelişmesi bakımından, çocuk üzerinde olumlu derin izler bırakır. Çocuğun okul ~~hayatında~~ ^{yaşamında} geliştireceği iyi alışkanlıkların temeli bu zamanda atılır.

Bunu izleyen günlerde defter, kalem, kitap, hatta bir küçük okul çantası alınarak, çocuk, «küçük bir okullu» ~~seviyesine~~ ^{seviyesine} yükseltilebilir. Bu, aynı zamanda, «çocuğu okula hazırlama» alıştırmalarıdır. Bu alıştırmalar, çocuğun başarılı bir öğrenim ~~hayatı~~ ^{yaşamı} için gereklidir.

Çocuklukta, özellikle ilk çocuklukta, kitap sevgisi ve okuma ilgisi uyandırmada renkli ve resimli kitap ve ~~resimler~~ ^{resimler} büyük bir rol oynar. Çocuk, başlangıçta ~~yalnızca~~ ^{yalnızca} resimlerle meşgul olur. Okuma öğrenimine başladıktan sonra, resimlerin altındaki ~~ya da~~ ^{ya da} yanındaki yazıyı okuyarak ~~resimleri~~ ^{resimleri} daha doğru olarak yorumlamayı öğrenir. Böylece, çocukta kitaba ve okumaya karşı ilgi gittikçe artar. Bu ~~sebepten~~ ^{nedenden}, evde bol resimli kitap ve ~~materyal~~ ^{materyal} gibi okuma araç ve gereçlerinin bulunması, okul öncesindeki çocuğun zihni gelişimi için yararlıdır.

Çocuk ilgisi çok değişken bir ~~özellik~~ ^{nitelik} gösterir. Bu ~~sebepten~~ ^{nedenden} okuma araç ve gereçlerinin ilgi çekiciliğini artırmak için, bunların sık sık değiştirilmesi ve yenilenmesi gerekir. Bayramlarda ve doğum günlerinde çocuğa alınacak hediyelerin bu ~~tür araç ve gereçlerden~~ ^{tür araç ve gereçlerden} seçilmesi uygun olur. Çünkü, çocuk için mutlu olan ve onun unutamayacağı olayların kitap gibi değerli bir ~~araç~~ ^{araç} bağlanması, zamanla ~~çocuk~~ ^{çocuk} kitap arasında hoş bir yakınlığın doğmasına ~~zamanla~~ ^{zamanla} yol açar. Bu ~~tür~~ ^{tür} çalışmalar sonunda çocuk, bilinçli ~~ya da~~ ^{ya da} bilinçsiz olarak kitabı sever. Bu ~~bir~~ ^{bir} öğrenme ~~de~~ ^{de} mekanizmasında ~~sartlı tepki~~ ^{sartlı tepki} öğrenme saklıdır.

Çocukta kitap sevgisi ve okuma ilgisinin uyanmasında çocuğun elini, gözünü ve kafasını çalıştıran ~~araç ve gereçler~~ ^{araç ve gereçler} de büyük rol oynar. Bunlar, genel olarak boyama resimli kitapçıklardır. Çocuk, bu ~~tür~~ ^{tür} ~~materyal~~ ^{materyal} noktalı çizgili ~~ya da~~ ^{ya da} noksan ~~resimleri~~ ^{resimleri} ~~ya da~~ ^{ya da} kimi zaman taklit ederek, ~~bazen~~ ^{bazen} de yaratıcı etkinliklerde bulunarak tamamlar. Bu tamamlama, çok kez boyama ~~işlemi~~ ^{işlemi} olur. Çocuk gelişiminde bu ~~tür~~ ^{tür} etkinlikleri —geçici bir zaman için— bir basamak olarak kabul etmek gerekir. Bu etkinliklerin hemen sonunda çocuk, serbest resim ve boyama çalışmalarına yönlendirilmelidir. Çocukları asıl yaratıcı etkinliğe götürecektir olan bu tür çalışmalardır.

Hangi ~~tür~~ ^{tür} çalışma olursa olsun, bu ~~etkinlikler~~ ^{etkinlikler}, çocuklara başarı zevkini tattırmada bir ~~araştırma~~ ^{araştırma} ~~materyal~~ ^{materyal} ~~dir.~~ ^{dir.} Çocuğa bu zevki sağlayan materyal, özellikle kitap ve ~~resimler~~ ^{resimler}, çocuğun gönlünde önemli bir yer tutar.

Toplumsal Gelişimde Uyum Türleri

Cavit BİNBAŞIOĞLU

Toplumsal gelişim, kısaca, bireyin toplum yaşamına uyumunun gelişimidir. Bu uyum nasıl bir uyum olacaktır? İyi bir eğitim buna verilecek cevaba bağlıdır. Kabul edildiğine göre, birey, yaşama iki türü uyum yapar: 1 - Edilgin uyum. 2 - Etkin uyum. Eğitimde önemli olan «etkin uyum» dur.

Edilgin uyumda birey, çevresine kendinden bir şeyler eklemeyi; yaratıcılık yoktur; toplumsal kurallara bilinçsiz olarak uyar. Eğitim bakımından böyle bir uyumun değerli olduğu düşünülemez. Gerçi, bu tür uyum yapan kimseler çevresinde bir «sorun» ortaya çıkarmazlar; belki kimi durumlarda «takdir» de edilirler; fakat bu tür uyuma olanak sağlayan bir eğitimle ileriye yönelik, yaratıcı güçte bir kuşak yetiştirilemez. Her gelişme gibi toplumsal gelişimde de bir devingenlik (dinamiklik) vardır. Bu nedenle birey, toplumsal gelişimini yaparken hem çevresinden etkilenmeli, hem de çevresindekileri etkilemeli, toplumun daha ileriye götürülmesinde, onun da devingenlik kazanmasında sorumluluk taşıdığına bilincinde olmalıdır. Bu, bireyin, toplumun gelenek, görenek ve görgü kurallarına uyarken de bilinçli olmasını gerektirir. Kuşkusuz, bu da bireyin aldığı öğrenimin veya daha geniş anlamıyla kültürün ürünüdür. Edilgin uyum veya edilgin eğitimde ancak - halkın deyişiyle - «uslu» çocuklar yetiştirilir. Bunların, toplumun gelişmesine zararı olmazsa da, yararı da yoktur.

Etkin uyumda ise, kişinin çevresine yalnızca uyumu yeterli değildir. Kişi, çevresindekileri etkileyerek, onlara bilimsel yolu göstererek hem kendisi gelişir, hem de başkalarını geliştirir. Bu gibiler, çevresindeki insanları inandırarak ortaya herhangi bir «sorun» çıkarmadan, bilimsel, akla veya mantığa uygun olan duygu ve düşüncelerini başkalarına da kabul ettirirler. Özellikle Atatürk gibi devrimler yapan, toplumsal zekâyâ sahip büyük önderler böyledir.

Eğitimde herhangi bir «sorun» çıkarmasa da edilgin uyum yapan kişinin davranışı yeterli sayılamaz. Aslında, «halkın kendi kendini yönetimi» demek olan seçtiğimiz «demokratik yaşam», toplumun ilerlemesinde veya gelişmesinde her bireyi birtakım «ödev» ve «sorumluluk» sahibi olmasını kabul eder. Bu açıdan edilgin uyum türü «teb'a», etkin uyum türü de «yurttaş» yetiştirir. Okulun asıl ödevi, işte bu «yurttaş»ı yetiştirmektir. Bu ise, yalnızca derslerle gerçekleştirilecek bir iş değildir. Bunun için derslerin dışına taşmak gerekir. Eğitim uzmanları, bu tür etkinlikleri «ders dışı etkinlikler» olarak nitelendirirler. Bu nedenle, yeni okullarda «ders dışı etkinlikler» okul programlarının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir.

Cumhuriyetin kurulmasından hemen sonra, 1924 yılında, Millî Eğitim Bakanlığı, zamanın ünlü eğitimcilerinden Prof. John Dewey'i Türkiye'ye davet etmişti. Amacı, Türk eğitim sistemini incelemek ve bu konuda Millî Eğitim Bakanlığı'na bir rapor sunmak idi. Ünlü eğitimci geldi ve raporunu sundu. 1- Bu raporun ders dışı etkinliklere ilişkin «Okul Disiplini» bölümünde şöyle denilmektedir :

«Okulları çalışma halinde görmek olanağını bulamadımsa da verilen açıklamalardan hâsıl ettiğim his, okul disiplininin ve öğrencinin yetiştirilmesinin, gereğinden fazla biçimsel bir surette cereyan ettiği merkezindedir. Bir cumhuriyette, okullar, mutlakiyetle yönetilen ülkelerin okullarından büsbütün başka bir yönetim biçimi ve disiplin uygulamak zorundadırlar. Yalnızca emirler vermekle yetinmek, keyfî yönetim yapmak, öğrenciden körükörüne itaat istemek, öğrenciyi bir halk hükümeti yurttaşı olarak yetiştirmeye elverişli bir yöntem değildir.

Yetkili Millî Eğitim memurlarının, öğretmenler cemiyeti vasıtasıyla öğrencinin okul yönetimine katılmasını ve yönetim işlerinin öğrenci tarafından benimsenmesini sağlayan disiplin yöntemi hakkında incelemelerde bulunmalarını tavsiye ederim. Bununla birlikte, öğrencinin okul yönetimine katılması hakkında belli bir şeklin kabulü, öğrencinin okulun fikrî sorunları gibi manevî mutluluğu için bir sorumluluk üzerine almak gereğini anlamaları ve bu sorumluluğu üzerlerine almaları için yetiştirilmeleri kadar önemli değildir.» (2)

Bu fikirler, zamanla etkisini okul program ve yönetmeliklerimizin hazırlanmasında göstermiştir. 1929 yılında çıkan İlkokullar Yönetmeliği'nin 125. maddesi, «öğrenci kolları» veya «sosyal kollar» adı verilen bir örgütlenme ile öğrencilerin etkin olarak okul yönetimine katılmalarını hükme bağlamıştır. Daha sonraları çıkan İlkokullar Yönetmeliklerinde de aynı düşünceler, başka maddelerde yer almıştır. Aynı veya benzeri hükümlere Ortaokul ve Lise Yönetmeliklerinde de raslanmaktadır. Bu hükmün gereği gibi uygulanması, çevresine etkin uyum yapmayı kendisine bir ödev kabul eden okulun eğitim anlayışına uygun düşecektir. Bu işte, Profesörün belirttiği gibi, önemli olan, yapılan işin biçimi değil, okul yönetiminde çocukların «ödev ve sorumluluk» almalarıdır. Bu ödev ve sorumluluk duygusu, çocukların hem yaşama etkin uyum yapmalarını kolaylaştıracak, hem de bununla birlikte, onların demokratik yaşama yollarını öğrenmelerine yardım edecektir.

(1) Bu rapor, önce 1925 yılında Maarif Vekâleti Mecmuasının 1. ve 2. sayılarında eski harflerle aynen yayımlanmış ve daha sonraları da I. Millî Eğitim Şurası dökümanı olarak 1939 da ve sonra da 1952 yıllarında, iki ayrı basımı yapılmıştır.

(2) Dewey, John. Türkiye Maarifi Hakkında Rapor. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı, 1952, s. 28.

TOPLUMSAL GELİŞİMDE "ÇEVREYE UYUM" TÜRLERİ

İki Türle Uyum

Toplumsal gelişim, kısaca, bireyin toplum yaşamına uyumunun gelişimidir. Bu uyum nasıl bir uyum olacaktır? İyi bir eğitim buna verilecek ^{yanıtla} ~~cevaba~~ bağlıdır. Kabul edildiğine göre, birey, yaşama iki türlü uyum yapar: (1) Edilgen uyum, (2) Etkin uyum. Eğitimde önemli olan "etkin uyum"dur.

Edilgen uyumda birey, çevresine kendinden bir şeyler eklemeyi; yaratıcılık yoktur; toplumsal kurallara bilinçsiz olarak uyar. Eğitim bakımından böyle bir uyumun değerli olduğu düşünülemez. Gerçi, ^{edilgin} ~~bu tür~~ uyum yapan kimseler, çevresinde ^{leğinde} bir "sorun" ortaya çıkarmazlar; belki, kimi durumlarda takdir de edilirler. Fakat, ^{edilgin} ~~bu tür~~ uyuma olanak sağlayan bir eğitimle, ileriye yönelik, yaratıcı güçte bir kuşak yetiştirilemez. Her gelişme gibi, toplumsal gelişimde de bir devingenlik (dinamiklik) vardır. Bu nedenle, birey, toplumsal gelişimini yaparken hem çevresinden etkilenmeli, hem de çevresindekileri etkilemeli; toplumun daha ileriye götürülmesinde, onun

da devingenlik kazanmasında sorumluluk taşıdığına bilincinde olmalıdır. ^{Edilgin uyum} ~~bu~~ bireyin, toplumun gelenek, görenek ve görgü kurallarına uyarken de bilinçli olmasını gerektirir. Kuşkusuz, bu da bireyin aldığı eğitimin ^{ya da} ~~veya~~ daha geniş anlamıyla kültürün ürünüdür. Edilgin uyum, ^{ya da} ~~veya~~ edilgin eğitimde, ancak -halkın deyimiyle- "uslu" çocuklar yetiştirir. ^{lebilir} ~~bu~~ Bunların, toplumun gelişmesine zararı olmazsa da, yararı da yoktur.

↳ "Etkin uyum"da ise, kişinin çevresine yalnızca uyumu yeterli değildir. Kişi, çevresindekileri etkileyerek, onlara bilimsel yolu göstererek hem kendisi gelişir, hem de başkalarını geliştirir. Bu gibiler, çevresindeki insanları inandırarak, ortaya herhangi bir "sorun" çıkarmadan, bilimsel, akla ^{ya da} ~~veya~~ mantığa uygun olan duygu ve düşüncelerini, ^{kr} ~~başlarına~~ da kabul ettirirler. Özellikle, Atatürk gibi devrimler yapan, toplumsal zekâya sahip büyük önderler böyledir.

"Etkin" Uyuma Geçiren "Etkinlikler" ^(yaşama)
Eğitimde, herhangi bir "sorun" çıkarmasa da, edilgin uyum yapan kişinin davranışı yeterli sayılamaz. Aslında "halkın kendi kendini yönetimi" demek olan, seçtiğimiz "demokratik yaşam", toplumun ilerlemesinde ^{ya da} ~~veya~~ gelişmesinde, her bireyin, birtakım "ödev" ve "sorumluluk" ^{duygularının} ~~sahibi~~ olmasını kabul eder. Bu açıdan, edilgin uyum türü ^{"uyruk"} ~~"tebala"~~, etkin uyum türü de "yurttaş" yetiştirir. Okulun asıl ödevi, işte bu "yurttaş"ı yetiştirmektir. Bu ise, yalnızca derslerle gerçekleştirilecek bir iş değildir. Bunun için derslerin dışına taşmak gerekir. Eğitim uzmanları, bu tür etkinlikleri "ders dışı etkinlikler" olarak nitelendirirler. Bu nedenle, yeni okul-

